

Zaproszenie na międzynarodową konferencję:

**DOŚWIADCZENIE MISTYCZNE W KULTURZE I NAUCE /
MYSTICAL EXPERIENCE IN CULTURE AND SCIENCE**

Miejsce i termin konferencji:

Wrocław, 7-9 grudnia 2022 r.

Organizator:

Uniwersytet Wrocławski

Wydział Filologiczny
Instytut Filologii Romańskiej

Wrocław jest rodzinnym miastem Anioła Ślązaka (1624-1677), a region Dolnego Śląska miejscem twórczości wybitnych filozofów i mistyków, wśród których najistotniejszym wydaje się Jakub Boehme (1675-1624). Rok 2022 Rada Miejska Wrocławia ustanowiła Rokiem Edyty Stein (1891-1942), jednej z najwybitniejszych studentek Uniwersytetu Wrocławskiego, która jako fenomenolog dążyła do głębi doświadczenia „wewnętrznego człowieka”, czemu dała wyraz w swojej aktywności pisarskiej. Z tego też powodu pragniemy zaprosić Państwa do udziału w międzynarodowej konferencji poświęconej szeroko pojętemu doświadczeniu mistycznemu w kulturze i nauce, a także upamiętnieniu Edyty Stein.

Mistycyzm, czyli prąd filozoficzno-religijny występujący na gruncie różnych kultur i religii, uznaje istnienie mistycznego doświadczenia rozumianego jako akt lub/i stan bezpośredniej komunikacji i unii istoty ludzkiej (lub każdego jednostkowego świadomego

bytu) z ostateczną rzeczywistością. Najczęściej ową rzeczywistość określa się jako bezosobowy absolut lub osobowy byt doskonały, na którym ufundowana jest istota jakkolwiek istniejącego innego bytu. Owa transcendencja w kontekście ogólnoreligijnym pełni funkcje *sacrum*¹. William James (1842-1910), który doświadczenie mistyczne zaliczał do doświadczeń religijnych, jako wyróżniające je cechy wskazał: niewysławialność, noetyczność (towarzyszące mu objawienie/oświecenie jednocześnie odsłania i zakrywa), przejściowość (względna krótkotrwałość) oraz bierność (doznającego go podmiotu).

Doświadczenie empiryczne, wydawałoby się, niezawodne ogniwo między jednostką a rzeczywistością, nie posiada własnego uzasadnienia, domaga się uprawomocnienia przez rozum, *ratio*. Również doświadczenie mistyczne (owo nagłe i obezwładniające wtargnięcie *sacrum* w indywiduum) szuka swego potwierdzenia, zrozumienia i wyrażenia poprzez słowo, *logos*, często zakodowany symbol, który następnie staje się podstawą *credo*, ruchu filozoficznego czy indywidualnych poszukiwań soteriologicznych. Pomimo iż sam „przedmiot” doświadczenia transcendencji, a więc Bóg/Bogini/Boskość, jest niedefiniowalny i niewyraźalny, mistycy zwykle usiłują to doświadczenie wyrazić w pojęciach zakorzenionych w ich tradycji i kulturze. W ten sposób przeżycie mistyczne zaczyna funkcjonować w interpersonalnych i społecznych ramach.

Ekstaza jest szczególnym doświadczeniem teofanii, wskazuje bowiem na działanie polegające na *wyjście poza siebie* ekstazyka (wyznawcy, jogina, ascety), lecz także i Boga/Bogini — przekroczenie siebie w stronę Innego. O ile boskie motywy mogą być dyskutowane, lecz nigdy w pełni rozpoznane, to ludzkie ścieżki od estetyki (zmysłowego oglądu, doświadczenia teofanii poprzez piękno) do ekstazy stają się dla mistyka jedynym możliwym sposobem życia. W ten sposób *homo mysticus* kroczy *via mystica* w transpersonalną rzeczywistość, tajemnicę współistnienia Absolutu i Stworzenia, niewysłowioną ciemność, w mistycznym lęku.

Mistyką zwiemy zatem: „niezwykle intensywnie uświadomione przeżycie *sacrum* «we wnętrzu» człowieka, jako najwyższej lub jedynej wartości. [...] Wartość *sacrum* inaczej będzie rozumiana w religiach mistycznych, w których niekoniecznie jest mowa o dialogu między mistykiem a Absolutem, inaczej zaś w religiach profetycznych uznających odrębność substancjalną podmiotu i przedmiotu doświadczenia mistycznego. Niemniej w obu tradycjach istnieć będzie wspólny element - owo świadome uczestnictwo w samym centrum świętości”². Owo święte wtargnięcie zagarniające ludzką całość emocjonalno-mentalną, a nierzadko i cielesną, posiada wiele aspektów.

W przestrzeni transcendencji może czasowo zaniknąć jednostkowe „ja”, prowadząc do *przebóstwienia* i narodzin „nowego ja”. Ku przeżyciu doświadczenia mistycznego wiodą różne wysiłki ascetyczne: deprivacja sensoryczna, medytacja, milczenie, techniki oddechowe. Liczne są świadectwa doświadczenia obecności Boskości — stawania twarzą w twarz z Bogiem/Boginią (np. opis doświadczenia Mojżesza na górze Synaj w Księdze Wyjścia). Czy

¹ Jakubczak M., Sacha-Piekło M., 2003. Wprowadzenie [w:] *Między wiarą i gnozą. Doświadczenie mistyczne w tradycjach Orientu*. Kraków. Universitas, s. 8.

² Kłodkowski P., 2015. *Homo mysticus hinduizmu i islamu. Mistyczny ruch bhakti i sufizm*. Dialog. Warszawa, s. 11.

zatem sam Bóg/Bóstwo nie dąży, by wejść w kontakt ze swoim Umiłowanym lub swą Oblubienicą? Wątek mistycznego zespolenia lub mistycznych zaślubin, łączący mistykę z erotyką, powraca w licznych postaciach w różnych tradycjach (koncepcja boskiej *bhakti* w hinduizmie, żydowskie i chrześcijańskie interpretacje Pieśni nad Pieśniami, poezja suficka). Zdarzają się *boskie wejścia w ciało* ekstazy, a także *boskie upojenia* i inne *praktyki transgresji* oraz *boskiego szaleństwa* (na przykład u śiwaickich i śaktyjskich tantryków lewej ręki, tybetańskich adeptów wadzrajany czy jurodiwych w Rosji). Wtenczas wyjawieniu może ulec także i *wiedza tajemna*, ukryta przed światem (np. wisznuicka tradycja pańćaratri, nauki pitagorejskie oraz orfickie). Boska obecność przeżywana była podczas misterii starogreckich czy egipskich, w bractwach religijnych i filozoficznych, a w późniejszych czasach w kręgach niektórych tajnych stowarzyszeń (martyńscy, towiańczycy itp.). W tradycji chrześcijańskiej mistyka, nim zaczęła być kojarzona z pewną szczególną formą doświadczenia duchowego, na gruncie filozoficzno-teologicznym zaś z poznaniem typu apofatycznego (pisma Pseudo-Dionizego, Eriugeny, później mistyków nadreńskich), związana była z misteryjnym charakterem nauk chrześcijańskich, zastrzeżonych dla grupy wtajemniczonych (przymiotnik grecki *μυστικός*, ‘mistyczny’, dzieli ten sam rdzeń z wyrazem oznaczającym „tajemnicę”, *μυστήριον*). Choć mistykę należy odróżnić od ezoteryzmu (oraz związanych z nim kategorii gnozy czy magii) – jest ona bowiem wyrazem dążenia do bezpośredniego zjednoczenia z bóstwem poprzez przekroczenie sfery wyobraźni, ta ostatnia zaś jest kluczowym i nieodzownym czynnikiem rozmaitych nurtów ezoterycznych – to obydwie te sfery częstokroć przenikają się ze sobą (jak choćby w żydowskiej kabale, hermetyzmie i mistycznej alchemii, u renesansowych neoplatoników wyznających koncepcję *prisca theologia*, później zaś u Jakuba Boehme’a, Louis-Claude’a de Saint-Martina, Emanuela Swedenborga oraz inspirujących się nimi romantyków czy w późniejszym nurcie perenializmu).

Sztuka jawi się zarówno jako forma przywołania Bóstwa, jak i ekspresja boskiej miłości i obecności — taniec ekstatyczny (u sufich, w keralskim *teyyam* itp.), muzyka i śpiew (południowoindyjscy Baulowie, alwarowie i najanarowie itp.). Literatura powszechna – od cyklu arturiańskiego i legendy o Świętym Graalu, aż po *Alef* Jorge Luisa Borgesa i *Noc ognia* Erica-Emanuela Schmitta, przechodząc przez dzieła Novalisa, Williama Blake’a, Victora Hugo czy symbolistów – dostarcza niezliczonych przykładów przekładania tematyki mistycznej na język poezji i prozy.

Doświadczenie mistyczne jest także przedmiotem żywego zainteresowania w rozwijających się dynamicznie na przestrzeni ostatnich dekad (m.in. na polu rozległej i różnorodnej kulturze New Age’u) licznych odmian i prądów nowej duchowości, łączących ochoczo tradycje dalekowschodnie z zachodnią wrażliwością. Jest ono również często powracającym wątkiem na gruncie szeroko pojętego postsekularyzmu, a więc nurtu myślowego kwestionującego lub przekraczającego (pod względem aksjologicznym, filozoficznym czy socjologicznym) przekonanie o postępującej sekularyzacji świata. Można wymienić tutaj chociażby dzieła Charlesa Taylora, Johna Caputo, Jacques’a Derridy, Emanuela Carrère’a, czy Julii Kristevy, w kinematografii zaś – filmy Brunona Dumonta. Doświadczenie mistyczne staje się tu elementem reinterpretacji, przeobrażenia oraz nowego przeżywania doświadczenia religijnego i tradycji religijnych – w świecie po „śmierci Boga”, w którym ani oparte na dogmatyzmie struktury kościelne, ani materialistyczny ateizm, zamykający człowieka w czystej immanencji systemu natury, nie mogą dłużej się jawić jako zadowalające odpowiedzi na podstawowe pytania dotyczące ludzkiej kondycji.

Mimo że w kontekście kulturowym i osobistym zjawisko doświadczenia mistycznego ma od wieków tak ogromne znaczenie, przedmiotem poważnych badań empirycznych, głównie neuronaukowych, stało się dopiero niedawno. Poczynione dotąd obserwacje aktywności psychobiologicznej współczesnych mistyków (siostr karmelitanek, joginów i mnichów buddyjskich praktykujących medytację) rzucają nowe światło na mechanizm wzbudzania doświadczeń mistycznych i prowadzą do interesujących wniosków porównawczych.

Proponujemy, aby nasze naukowe spotkanie dotyczyło następujących zagadnień:

1. Doświadczenie mistyczne a tradycje biblijne.
2. Doświadczenie mistyczne w religiach świata.
3. Doświadczenie mistyczne w ujęciu komparatywnym.
4. Doświadczenie mistyczne i jego ekspresja.
5. Doświadczenie mistyczne w literaturze, teatrze, sztuce i filmie.
6. Doświadczenie mistyczne w kontekstach postsekularnych.
7. Doświadczenie mistyczne z perspektywy historycznej.
8. Doświadczenie mistyczne w nurtach Zachodniego ezoteryzmu.
9. Doświadczenie mistyczne a filozofia.
10. Doświadczenie mistyczne a neuronauka.
11. Doświadczenie mistyczne a psychoanaliza.
12. "Dzikie", niereligijne doświadczenia mistyczne.
13. Doświadczenie mistyczne w pracach Edyty Stein.

WAŻNE INFORMACJE

Miejsce obrad:

Uniwersytet Wrocławski
Instytut Filologii Romańskiej,
pl. Bp. Nankiera 4, 50-140 Wrocław

Komitet organizacyjny:

Nina Budziszewska (Uniwersytet Wrocławski)
Marlena Krupa-Adamczyk (Uniwersytet Wrocławski)
Tomasz Szymański (Uniwersytet Wrocławski)
Gianluca Olcese (Uniwersytet Wrocławski)

Komitet naukowy:

Piotr Augustyniak (Uniwersytet Ekonomiczny, Kraków)
Sonia Maura Barillari (Università di Genova)
Antonio Guerci (Università di Genova)
Agata Bielik Robson (Instytut Filozofii i Socjologii PAN, University of Nottingham)
Nina Budziszewska (Uniwersytet Wrocławski)
Marzenna Jakubczak (Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie)
Mirosław Kiwka (Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu)
Marlena Krupa-Adamczyk (Uniwersytet Wrocławski)
Piotr Lorek (Ewangelikalna Wyższa Szkoła Teologiczna, Wrocław)
Maciej Manikowski (Uniwersytet Wrocławski)
Gianluca Olcese (Uniwersytet Wrocławski)
Monika Rzczycka (Uniwersytet Gdański)

Luiza Rzymowska (Uniwersytet Wrocławski)
Alicja Sakaguchi (Uniwersytet Adama Mickiewicza, Poznań)
Francisco Javier Sancho Fermín, OCD (Centro Internacional Teresiano-Sanjuanista, Ávila)
Anna Siri (Università di Genova)
Tomasz Szymański (Uniwersytet Wrocławski)
Izabela Trzcńska (Akademia Górniczo-Hutnicza, Kraków)
Zofia Zarębianka (Uniwersytet Jagielloński, Kraków),

Termin nadsyłania zgłoszeń: 31 lipca 2022

Potwierdzenie przyjęcia zgłoszeń: 5 września 2022

Czas trwania wystąpień: 20 min. (+10 min. dyskusji)

Języki konferencji: polski, hiszpański, francuski, włoski, angielski,

Wpisowe: 100 euro / 450 zł

(pokrywa koszty: uroczystej kolacji, przerw kawowych, materiałów konferencyjnych, zwiedzania Domu Edyty Stein, dofinansowanie publikacji monografii pokonferencyjnej)

Sposób zgłoszenia

mailowo na adresy:

marlena.krupa@uwr.edu.pl (język polski lub hiszpański)

nina.budziszewska@uwr.edu.p (język polski lub angielski)

tomasz.szymanski@uwr.edu.pl (język francuski lub polski)

gianluca.olcese@uwr.edu.pl (język włoski lub angielski)

Prosimy, aby zgłoszenia przysyłać w plikach Word zawierających następujące dane:

1. imię, nazwisko
2. tytuł/stopień naukowy
3. afiliacja
4. adres e-mail
5. adres do korespondencji
6. nr telefonu
7. tytuł planowanego wystąpienia
8. dyscyplina(-y)
9. abstrakt wystąpienia (ok. 200 słów)

Przewidziana jest publikacja pokonferencyjna w postaci monografii w wydawnictwie z listy ministerialnej.